

EDINOST

Zaščita manjšin in Interparlamentarna unija

LJUBLJANA, 29. Dne 8. septembra bo postavljen spomenik ruskima vojakoma, ki sta bila med vojno na begu črez mejo ustreljena na vrhu Triglava. Spomenik bo nad dva metra visoka piramida iz triglavskega kamna. V spomeniku bo vzdiana

spominke plošča iz tirolskega marmorja, dole tvrdke Vodnik iz Ljubljane. Na plošči od zgoraj bo ta le napis: »Ruskim mučenikom tu ustrelenim! Slovenski planinci.« Spodaj pa isti napis v ruščini.

Zemljoradniški kongres.

NOVI SAD, 28. Nedeljska manifestacija zemljoradniške stranke je uspešno zela. Pred cerkvijo v Ljubljani se je zbralo nad 3000 zemljoradnikov, ki so priredili pod predsedstvom predsednika krajevnih organizacij veliko manifestacijsko zborovanje. Za tem je bil dopolnjen otvorjen strankin kongres, kateremu je predsedoval bivši narodni poslanec Bosković. Danes dopolnje je kongres nadaljeval razpravo o tečajih dnevnega reda, o strankini politiki, o delovanju zemljoradniških poslancev v narodni skupščini, o spopolnitvi strankine organizacije in o razširjenosti strankinega delovanja na vse pokrajine države, kakor tudi o ustanovitvi slovenske zveze agrarnih strank, takozvane slovenske zveze internacionalne.

Povodom zemljoradniškega kongresa v Čurugu so se sestali poslanci zemljoradniške stranke in zastopniki slovenskih kmetij. Sklenili so, da se spoje v eno politično skupno. Slovenci sprejemajo program zemljoradniške stranke z nekaterimi izjemami. Sklenjeno je bilo, da slovenski kmetijski ohranijo pokrajinsko organizacijo saveza zemljoradnikov. V smislu sporazuma bo poslanec Pucelj takoj vstopil v zemljoradniški klub. Slovenski kmetijski poslanci v glavni odbor zemljoradniške stranke svoje delegate.

Radićeva pisma iz Londona.

ZAGREB, 29. Glavni organ HRSS »Slobodni Dom« je objavil dve zanimivi Radićevi pismi, pisani iz Londona, v katerih Stjepan Radić poroča o svojih uspehih v Londonu.

V prvem pismu z dne 21. avg. t. l. pravi Radić, da ni bil niti v Badmpešti, niti se ni sestel na Dunaju z generalom Protogerom, (katerga imena niti ne zna) niti ni poletel z rakoplovom v Rim, niti ni potoval preko Pariza v London.

V nadaljnjem se Radić zelo hvali o svojih uspehih, odnosno o sprejemu ki ga je bil deležen v gotovih londonskih krogih. Pravi da je bil takoj drugi dan po svojem prihodu (dne 16. t. m.) v London, povabljen na čajanko k odlični angleški pisateljici. Čajanki je prisostvoval tudi bivši glavni urednik »Timesa«. Na tej čajanki je Radić na prošnjo v francoskem jeziku predaval o politični situaciji na Hrvaškem. Kot rezultata tega predavanja in sličnih informacij od strani Radića sta izšla dva članka eden v »Timesu« in drugi v »Daily Mailu«. Radić se je dalje, kakor sam piše, sestel z uglednim angleškim politikom, ki je sam osebo pred dvema letoma obiskal Hrvaško, dalje je prišel v stike s krogom, ki so blizu glavnemu uredniku »Observerja« Garwinu in s sodelavnikom »Manchester Guardian«. Mnogo se je govorilo o Hrvaški.

Radić v tem pismu doslovno pravi:

»To je bila oja družba takih ljudi, ki so najiskrenejši prijatelji nas Hrvatov, Srbov in Bolgarov. Prvo vprašanje je bilo, kaj dela odlični Vaš politik dr. Trumbić? Rekel sem im rešeno, da se je umaknil s političnega torišča, vedno pa je ostal zvest in skrbil za svoj hrv. narod kakor vsa ostala poštena inteligenca. Na tem sestanku je bilo tudi mnogo govora o Pašiću. Tu je mnenje, ki Pašića in njegovo režim obsoja brez razlike, obsoja ga krog in prijatelji, ki se zanimajo za srednjeevropsko in balkansko politiko. Bilo je tudi mnogo govora o nekaterih uglednih srbskih demokratih. Vrlo lep spomin je zapustil pokojni Drašković in še lepšega Stambolijski.

Radić je dajal pojasnila tem angleškim krogom o razmerah na Hrvaškem, o kulturi hrvaškega naroda, o političnih in gospodarskih prilikah. Opazil je veliko zanimanje za Hrvaško. Uveden je bil tudi v hišo neke angleške plemkinje. Nje sin je obljubil pripraviti mu pot do nekaterih važnih polmesničnikov in mesečnikov, dalje mu je zagotovil posredovanje pri uglednih angleških politikih, ki se zanimajo za balkanske prilike, kakor tudi posredovanje pri londonski Trgovski zbornici.

Radić je dalje poslal prevod članka v »Daily Expressu« o njem. Tu je previdno zamolčal pasus, ki govori o njegovem habshuržanstvu.

Drugo Radićevo pismo je datirano z dne 22. t. m. V tem pismu navaja Radić izjavo nekoga diplomata o hrvaški samostojnosti. Pravi: »V neki odlični politični družbi, kjer se je govorilo o mojem prihodu v London, je izjavil neki diplomat:

Radić je s svojim samim prihodom v London dosegel prav to, da ne bo mogel Pašić izvesti niti ene nasilne odveze proti Hrvaški. Hrvaška ima dobiti svoje »homorulo«, svoj sabor in svojo vladu, slično kakor jo ima svobodna Irska.

Kakor javljajo medtem iz Beograda je zunanji minister dr. Nišić po končani seji ministrskega sveta izjavil, da je imela akcija Stjepana Radića v inozemstvu, zlasti v Londonu popoln neuspeh. Njegovo delovanje v inozemstvu je izzvalo v oficijelnih krogih v Londonu in Parizu nerazpoloženje. Ni pravega zanimanja. Vlada s pazljivostjo zasleduje Radićevo delovanje. Kakor hitro bodo rešeni sedaj najkrajše poslani, pride Radićeva propaganda takoj na dnevni red seji ministrskega sveta.

Zanimiva in značilna je dalje okolnost, da Radića do danes še ni sprejel noben oficijelen politik, tudi ugledni novinarji odklanjajo Radićeve obiske. Potom nekoga posrednika se je Radić posredilo spraviti večji članek v »Daily News«. Uredništvo tega lista je hotelo preskrbeti tudi za sliko in je prišlo neko fotografijo, ki jo je uredništvo dobilo o narodnem poslancu Andriji Radoviću iz Črne gore. Radović je bil v Londonu znana osebnost in je prav mogoče, da je uredništvo zamenjalo obe tujcu na prvi pogled enako se glaseči imeni.

Čehoslovaška

Pogreb Daskalova.

PRAGA, 28. Danes se je vršil iz cerkve pravoslavne občine pogreb v Pragi umorjenega bivšega notranjega ministra in poznejšega poslanika v Pragi dr. Rajka Daskalova na osrednje pokopališče. Razen vdova in obeh otrok so se udeležili pogreba bivši bolgarski zunanji minister doktor Obov kakor tudi skoraj vsi člani tukajšnje bolgarske kolonije. Čehoslovaška agrarna stranka in kluba agrarnih senatorjev in poslancev so bili zastopani s tremi gospodi. Pri odprtem grobu je govoril bivši minister Obov.

Kakor se naknadno doznavajo, je prejel Rajko Daskalov zadnje dni pred smrtjo mnogo anonimnih svarilnih pism. Nikolov in Mace-donec, kakor navaja sam, temveč najbrže bivši bolgarski častnik. Izjavil je, da je bil pri-

pravljen atentat tudi na Obova. Daskalov zapušta vdovo in dva mladoletna otročiča.

Francija

Popolno zadoščenje v Franciji radi belgijskega odgovora.

PARIZ, 29. Uradna nota pravi: Belgijski odgovor na angleško noto, katerega je Poincaré že odobril, je bil v francoskih političnih krogih sprejet z odobravanjem. Posebno se poudarja duh popolne solidarnosti med belgijsko vlado in Francijo in se z največjim zadoščenjem ugotavlja enotnost v naziranju obeh vlad v skupnih vprašanjih: zakonitost zasedbe Porurja, opustitev pasivne rezistence itd. Bruselska vlada, ki izraža v svojih zaključkih nado za nadaljnia prijateljska pogajanja, je mnenja, da bi se moralo v najkrajšem času sklicati medzavezniško konferenco in se tudi v tem oziru popolnoma strinja s francosko vlado.

Kar se pa tiče tega zadnjega predloga belgijske note, objavlja Reuterjeva agencija poročilo, kjer pravi, da je iz dobro poučenih krogov izvedela, da ne bo mogla Anglija pristati na nadaljevanje tajnih diplomatskih pogajanj, ker bi ta pogajanja ostala brezvsakega uspeha, dokler ne hoste

Francija in Belgija spremenili svojega stališča.

Orednja komunistična komisija razpuščena.

BERLIN, 29. Na podlagi zakona za zaščito republike je minister za notranje stvari razpuščal orednjo komunistično komisijo, delavske svete v berlinskih tvornicah in razne tem podrejene podkomisije.

Žalostna statistika.

LONDON, 29. Iz Kalkute poročajo, da je bilo v preteklem letu v Indiji umorjenih od tigrov 1609 oseb, od leopardov 509, od volkov 460, od krokodilov 225 in od strupenih kač 2090.

Reforma koledarja pred Zvezo narodov.

ZENEVA, 29. Izvršna in tehnična komisija za občila v Zvezi narodov se je sestala danes na svojem rednem zasedanju. Tu, se bo razpravljalo o udeležitvi sklepov genovske konference in o uspehih proučevanja o stanju prometnih sredstev v Evropi. Predhodna razprava za preuredbo koledarja je tudi na dnevnem redu. Radi tega so bili povabljeni na to zasedanje tudi zastopniki sv. stolice in ekumenskega patrijarha.

BILANCA

Pod tem naslovom piše »Istarska Rijeka«: Ko človek sestavlja bilanco italijanske politike v Istri in ko se zamislija v vse tisto, kar so naši sodeželani in sodržavljeni v teh par letih storili iz Istre: mora sneti klobuk pred tako temperamentno politiko in nje sijajnimi rezultati.

Prvi poizkus »italijaniziranja«, »asimilacije« in »utrjevanja« je bilo vsakako pošiljanje naših ljudi na Sicilijo. Ne da bi bili krivi, ne dolžni, hladne krvi, brez nikakih puntarskih nagnenij in brz talenta za upore: so morali ti bedniki sedeti na Siciliji ter se seznanjati s tamošnjo klimo, izrednim gospodarstvom, idealnimi hišami brez poda itd. Tisti pa, ki so bili hitrejši in previdnejši, so podbrusili pete in pobegnili preko meje — ali radi tega, da najdejo kruha, ali zato, ker niso bili sposobni, da bi uživali tisto divno kulturo, ki je osrečila našo Istro. Potem moramo — poleg manjših kulturnih eksczov — omeniti naše »istrske volitve« (v zgodovini jih bodo nekako tako imenovali). Istrske volitve so bile naravnost manifestacija vročega temperamenta naših sodržavljancev, kar so naša nekulturna ledja občutila — in še kako! Slednjič prihaja na vrsto Golgota naših uradnikov. Odvezli so jim službe in kruh, umirovili so jih — »brzojavnim potom«. Kar se tiče šol, je že davno postavljen križ nad njimi. Zanimiv je v tem pogledu sklep obč. zastopa Volosko-Opatije. Sklenili so, da zaprejo hrv. šolo in odprejo italijansko, češ, »da je večina italijan. narodnosti in da se nahajamo blizu meje«. Diven razlog! Nekateri mislijo, da taki triki spadajo v politiko in sicer v »višjo politiko«. Dr. Wilfan je v parlamentu vse to delo označil kot bedasto. Mislimo pa, da se je še točneje izrazil.

To bi bila bilanca kulturnega in političnega delovanja naših sodržavljancev v teh par letih. Namen jim je naravno, da bi se naš narod uničil, ali asimilirali. To je smesno. Dokazuje popolno nepoznavanje zgodovine od strani italijanskih vodilnih krogov. Narod, ki je mogel skozi 800 let ohranjati svojo narodnost, se ne da uničiti preko noči, posebno pa ne s takimi sredstvi, ki le večajo njegov odpor. Izlasti velja to za Istrane, ki, odkar so se priselili v Istro, niso imeli vladarjev svoje krvi, niti ne svoje države. Istrani so 800 let robovali, a vendar je v njih močna zavest in mogli so si jo ohraniti.

V dobi spomenic

Angleška vlada je s svojo zadnjo precej ostro spomenico, ki jo je poslala francoski vladi, zadelo v praznino. To nam dokazuje najnovejši Poincaréjev odgovor. V najvišjedeniški obliki in v najpomirljivejšem tonu odgovarja Poincaré Angležem, toda niti za las ni odstopil od svojega stališča.

Poincaré je preстал že več udarcev od raznih strani, pa do sedaj se je znal dobro držati. Angleži so mobilizirali celo Sv. stolico, ki je v znanem pastirskem pismu ožigosala francosko akcijo v Porurju, porabili so mnogo denarja in energije, da bi ustvarili domo in na tujem javno mnenje, ki bi bilo Francozom sovražno. Nešteto krat so vabili v tej ali oni obliki tudi Ameriko, da bi posegla vmes s svojim ogromnim prestižem, pa vse zaman.

Zadnja Baldwinova nota je bil prvi pokuš »zgrda«. Baldwin je »ugotovil« nezakonitost francoske zasedbe, opozoril Francoze, da so angleški dolžniki in prikriti zagrozil, da pojde Anglija svojo pot v odškodninskem vprašanju, če bi Francija tistomast vztrajala na svojem »imperialističnem« stališču. Torej je precej posvetil Poincaréju. Kakšen je bil uspeh tega premišljenega in vendar prenačelnega koraka?

Umevno, da je francosko časopisje in javno mnenje sprejelo Baldwinovo noto kakor kakšen ultimatum sovražne države. Nezadovoljnost in ogorčenje je bilo splošno. Tudi so se čuli glasovi, naj Francija vrže v obraz angleškim kramernim onih »borih« 14 milijard, ki jim jih dolguje. Na Angleškem pa je Baldwin v lastni stranki vzbudil opozicijo, zakaj se je mnogo takih, ki niso pozabili Nemčije iz vojnih časov in ki se jim zdi, da bi bilo vendar-le preneumno in tudi nehalčno, če bi Nemčiji naljubo razbili entento. Tretji udarec je došla angleška vlada od Amerike, ki je odločno odklonila svoje posredovanje ter izjavila, da pride le v slučaju, ako jo pozoveta Francija in Anglija sporazumno. Ta

Pa končno: ali ima kaj zmisla to mrcvarenje naših ljudi, to bedasto in nekulturno odzemanje kruha, šole, osebne svobode — vsega? Je-li pametno verovati v uničenje naroda, kakršen je naš? Pa tudi, če bi se Italiji — s kakim nadnaravnim čudom — posrečilo, spremeniti ta narod v Italijane najčisteje pasme: kako korist bi imela od tega? Mari bo Italiji boljše, ako napravi 500 tisočev Italijanov več? Ali ima to kaj zmisla, da se radi slepe mržnje nekkih istrskih Italijanov zapostavljajo drugi, višji interesi?

Vse to delo za pošiljanje Istre je plod razgretih glav in idealnih politikov. Vse to delo spada v resnici v srednji vek in bi pristajalo bolj kakemu idealistu-grobianu a la Machiavelli, nego pa politikom in ljudem 19. stoletja. Vse to delo ne prinaša nikakega sadu. Donaša samo izgubo časa in energije, ki bi se dali — in še kako! — upotrebiti za mnogo pametnejše namene. Vse to delo napravlja slednjič vtis, da tisti, ki ga vršijo, ali nimajo nikakega cilja, ali pa je ta cilj neumen in abstrakten.

Po grenkem izkustvu v svetovni vojni zahteva svet druge poti, druge ideale. Danes se pojavljajo Wilsoni! (Če tudi eden ni vspel, po zaslugi politikov a la Bismarck, pa se bodo oglašali drugi). Danes se narodi budijo in zahtevajo mir in svobodo. Danes se po vsem svetu vršijo kongresi vseh narodov s ciljem, da se medsebojno seznanjajo in shajajo se v najrazličnejše svrhe. Bistri in pametni Angleži smelje danes klobuk ter daje svobodo Ircem in Egiptu, ker uvidevajo, da bi ga pretekel čas, če bi sam ne storil tega.

Istra pa trpi nadalje vled neznosne politike, ki ne donaja nikake koristi, ne nji, ne tistim, ki jo vršijo. Italija se diskreditira. Kulturna dežela z minulostjo, s tako bujnim življenjem, z divnimi energijami — pa prihaja do takih eksperimentov kakršni se izvajajo v Istri! Do takih otročjih, smešnih in absurdnih eksperimentov!

To naj bi uvideli gospoda! Naj se enkrat, za božjo voljo, spoznajo, da s to laterno svoje politike le tavajo kakor tisti, ki ne ve, kaj in kam naj bi? Mari oni vedo, zakaj delajo tako? Mari zato, da bi nas uničili? Ne uničijo nas! Čemu torej?

Bržkone radi tega, ker ne znajo drugače in ker mislijo, da je to najbolj — patritično!

ameriška previdnost je prav prišla Poincaréju, ki je najprej počakal, kakšen vtis bo napravila Baldwinova nota na francosko javno mnenje in na ostali svet in še-le nato začel sestavljati svoj odgovor, ki je izšel skupno v rumeni knjigi z ostalimi dokumenti o odškodninskem vprašanju, ki pojasnjujejo francosko stališče.

V svojem odgovoru vztraja Poincaré pri vsoti 26 milijard zlatih mark za obnovo več ene milijarde, ki si jih je Francija izposodila od zaveznikov tekom vojne, torej približno petdeset milijard zlatih mark; nota odločno odklanja mednarodno razsodišče ali katerikoli ustanovo, ki bi zmanjšala suverenost odškodninske komisije; istotako Francija, naj Nemčija opusti pasiv. odpor v Porurju, naka bi se še-le začela pogajanja.

Francoski odgovor je tako uglasen, da kliče novo angleško noto, oziroma pripravlja na sklicanje nove medzavezniške konference. Angleška vlada skrbno proučuje Poincaréjev odgovor in tako gre dragoceni čas v nič. Nova nemška vlada se trudi, da uredi gospodarsko in finančno zmedo, ki ogroža z vsakim dnem bolj obstoj države, toda težave so takšne, da bo treba velikanskih naporov.

Važna je izjava francoske vlade, da ne misli na nobeno aneksijo in ne zasleduje nikakih političnih smotrov v Porurju, ampak le plačilo vojne škode. To nota dvakrat poudarja in to tako odločno in nedvoumno, da mora razorožiti še take nezaupne. Dejstvo, da je ravno ta izjava vzbudila toliko na Angleškem kolikor v Nemčiji zadoščenje, dokazuje, da je Poincaré dosegel s svojim zadnjim odgovorom znaten moralni uspeh.

Ta izjava sama sebi pa nikakor ne izključuje, da ne bi Francija na tihem podpirala separatistične težnje v Porurju. Ustanovitve poreske republike je še vedno ideal francoske obrambne politike napram Nemčiji. Kot pogoj za odhod iz Porurja stavlja Francija še vedno plačilo vojnih škod. In ker Nemčija še dolgo ne bo zmogla tega, tedaj je jasno, da se utede francoska zasedba zaveti zelo na dolgo.

Nekateri nasprotniki Francozov trde, da bi se po odškodninskem načrtu, ki je bil sklenjen v Spa, mogla francoska zasedba Porurja zavleči do l. 1963., ko bi Nemčija odplačala zadnji obrok.

Poincaré je sicer v najnovejši noti povedal, da zamore Nemčija 26 milijard plačati takoj v obliacijah, če sprejme Anglija tozadevni francoski načrt. V tem slučaju bi se tudi izvršila evakuacija nemškega ozemlja. Vendar pa se zdi, da Angleži odklanjajo tako rešitev. Gotovo je, da se Nemčija upira Francozom v glavnem, ker ji daja Anglija potuho. To tudi očita Poincaré angleški vladi, četudi v spodobni obliki.

Nemci so si že spočetka delali varljive upe zaradi nesolidnosti v ententi. Na podlagi napačne premise, da bodo iz nesloge pri nekdanjih sovražnikih mogli žeti velike uspehe, so do sedaj dajali smernice svoji politiki. Nemci so koncentrirali vso svojo energijo proti Franciji. Kdor se še spominja na ono znano kletvico »Gott strafe England!« (Bog naj kaznuje Angleže!), s katero so se Nemci tekom vojne navduševali za vztrajanje proti sovražniku, se mora danes čuditi, da se je pozornost nemške javnosti po vojni tako nenadoma odvrnila od prvih povzročiteljev njihovega končnega poraza na Francoze.

Res je, da so Francozi oni, ki danes najbolj pritiskajo Nemčijo. Res pa je tudi, da so Nemci upustili več cvetočih pokrajin Francije, za katerih obnovo je treba potrositi milijarde. In če se Francozi boje vstajanja Nemčije, je to več kot umljivo. Dosedaj niso Nemci še pokazali, da mislijo resno popraviti škodo, ki so jo napravili Francozom in da tudi niso opustili misli na revanžo. In tarča bodoče revanže je v prvi vrsti Francija. Kdo bi zameril Francozom, ako se hočejo za vselej zavarovati pred nemško nevarnostjo? Koketiranje Nemcev z Angležih jih more le utrditi v njihovem stremeljenju za stalno oslabiljivo bojaželjnega soseda. Če ni prišlo še do sporazuma med Francijo in Nemčijo, je v veliki meri krivda Nemcev samih. In Anglija igra neko spletkarsko vlogo med obema nasprotnikoma. S svojim obnašanjem podžiga Anglija Nemce k odporu in sili Francijo uporabljati železno roko.

Danes se ne more reči, da tvori jedro spora med Francijo in Anglijo dvoumno stališče angleških državnih predstavnikov in angleška orientacija Nemčije. In gotovo je, da dokler ne sprejme Nemci te svoje

orientacije v zunanji politiki, do tedaj je izključeno, da bi našli pri Francozih ugodna tla za katerakoli pogajanja. S svojo »angleško« politiko vzbujajo Nemci skrajno nezaupnost pri Francozih, ki ne morejo verjeti v odkritosrčnost še tako pomirljivih zagotovil, ko so pa dejanja drugačna od besed.

Kanceler Stresemann je v tem oziru predvidnejši od svojega prednika, kancelerja Cuna. Tudi v svojem zadnjem odgovoru se je izogibal vsemu, kar bi utegnilo vzbuditi pri Francozih nezaupnost in dvom. Posebno važno je naglaševanje, da ne more Nemčija nič pričakovati od Anglije, ne od angleško-francoskega spora. Ta izjava je bila zelo koristna, ker bi utegnla ublažiti nasprotja med Parizom in Berlinom. Če kanceler Stresemann tudi tako misli, kakor govori, potem bi se morda dal doseči sporazum. In zdi se, da bi Francozi najrajši dosegli sporazum direktno z Nemci brez posredovanja Angležev. To bi bil pravi trijumf za Poincaréja in takšen konec težkega evropskega spora bi utegnil popolnoma izpreobrniti evropsko politiko. Zakaj če se končno Francija in Nemčija sami med seboj dobro sporazumeta, je Anglija izolirana v Evropi. V očigled današnjemu položaju in smernicam sedanjih evropske politike je skoraj predrzno misliti na kaj takega, vendar pa ni izključeno. Za sedaj se ne kaže, da bi prišlo do tega, pomisliti pa je treba, da smo doživeli po letu 1914. stvari, ki so se nam zdele še kratko dobo nazaj nemogoče. In končno, kdo bi tajil, da je Anglija ona sila, ki ne more pod nobenim pogojem dovoliti, da bi se dvignila Nemčija ter postala zopet nevarna tekmovalka angleški trgovini in industriji.

V zadnjih letih so Nemci zgradili popolnoma novo veliko trgovinsko mornarico, njene industrije so prav cvetele do zasedbe Porurja, poljedelci so obogateli, sploh se je vse gospodarsko življenje silovito razvijalo vkljub propadanju državnih financ. Vse to more Francija veliko mirneje opazovati kakor pa Anglija, ki hoče pustiti dihati Nemčiji le kolikor se sklada z njenimi gospodarskimi načrti, na drugi strani pa noče dopustiti, da bi se Francija preveč okoristila s svojim ugodnim položajem zmagovalke. Do neke meje je torej v interesu Anglije, da se francosko-nemški spor drži in da ne pride do pomirjenja med Francozi in Nemci.

DNEVNE VESTI

Včerajšnji zločin na Piazza dell'Unità — Tajnik fašistovske stranke Morara ustreljen

Naše mesto je bilo včeraj zopet pozorišče zločina, ki je spričo hladnosti, s katero je bil izvršen, kraja in časa, kjer se je zgodil ter osebe, katere je izgubila pri tem svoje mlado življenje, v največji meri vznemirila vse meščanstvo. Saj smo po krvavih orgijah, katerih pozorišče je bilo naše mesto do nedavno, kočeno vendar upali, da se polagoma vrne tudi v naše mesto mir. Toda včeraj se je zopet prelila kri. — Tokrat je padel kot žrtev zločina deželni tajnik in zaupnik fašistovske stranke Luigi Morara-Sassi. Pokojnik je bil od prvih dnevoev fašistovske stranke njen vnet pristavec in organizator in temu dosledno tudi odločen na političen nasprotnik, toda ob svojem grobu mladega moža, ki je gotovo z najbolj idealnimi nameni vršil svoj poklic, se klanjamo brez kakih predsodkov z vročo in iskreno željo v srcu, da bi bil včerajšnji zločin zadnji te vrste pri nas. — Zdi se, da pokojnik ni padel od zločinske roke kakoga političnega nasprotnika, pač pa je skoraj gotovo, da je padel kot žrtev poklica kot tajnik organizacije. Dal Bog, da bi iz vsega našega javnega življenja končno izginil boj s takimi sredstvi!

Pokojni Luigi Morara-Sassi je bil rojen v Imoli l. 1891. Kot navaden delavec je potoval od mesta do mesta in je vstopil v socialistično stranko. V Firencah je delal kot brivec. V socialistični stranki se je izkazoval kot član mladinskih organizacij. Ko je tik pred vojno nastal razkol v socialistični stranki, je pokojnik stopil na stran Mussolinija in se udeležil kot bersarjev vojne proti Avstriji. Leta 1919. je kandidiral pri državnozbornih volitvah na bojevniški listi v Bolonji.

V Trstu se je izkazal kot organizator fašistovske stranke in posebej se kot organizator fašistovskih čet. Ko je prišla fašistovska stranka na vladu, in razširila svoje delovanje, je bil imenovan za deželnega tajnika in zaupnika stranke.

Dogodek se je odigral na trgu Unità okoli 10.45 z neverjetno naglico. Medtem ko je Morara šel preko trga se mu je nenadoma približal neki elegantno oblečen mladenič ter izstrelil proti njemu en strel, iz samokresa. Morara je takoj uvidel, da gre za osebni atentat, ter se skušal ogniti strelu; toda napadalec je izstrelil še 4 krogle, kakor se je Morara smrtno zadet po 3 kroglih zgrudil na tla. Ranjencu je priskočilo nekaj meščanov na pomoč; dali so ga v avtomobilu prepeljali v mestno bolnišnico, kamor je dospel mrtev. Bliznja finančna straža je napadalec odvedla na prefekturo. Tu je izjavil, da se imenuje Josip Sellaroli, doma v Beneventu. Sellaroli je bil do pred kratkim uslužben na nekem Lloydovem parku ter si baje z utihotapljanjem kokaina prislužil lepo svoto denarja. V Trstu se je seznanil z neko Francozino; hotel je kupiti avtomobil, da bi se vozila na izlete. Zaprozil je za tozadevno pooblastilo; toda dovoljenja še ni dobil, ker je bilo pred njim še mnogo drugih prosilcev. Sellaroli je domneval, da mu Morara stavi zapreke proti izstavitvi dovoljenja ter ga je radi tega umoril. Toda po izjavah političnega tajnika tržaškega fašja prof. Masi je bil Morara pri vsej zadevi popolnoma nedolžen; kajti Sellaroli ni dobil tozadevnega dovoljenja, ker je bilo — kakor že povedano — veliko prosilcev pred njim.

Sellaroli ni bil sicer vpisan v tukajšnjo italijansko delavsko zbornico, a zdi se, da je bil kljub temu po svojem prepričanju fašist.

V znak žalosti se je mesto takoj po atentatu ogrnilo v žalno obleko: vse trgovine so se

takoj zaprle in razobešene so bile zastave na pol droga.

O krščanski demokraciji in fašizmu

je priobčil v listu »Allgem. Deutsche Zeitung« dr. Hans Siegfried Weber izjavljajo o načelnem razmerju med rečenima dvema elementoma. Piše med drugim:

Vspreh Mussolinija v zbornici, ki je odločil usodo volilne reforme, nam se le prav predoča pomembnost odstopa don Sturza od mesta generalnega tajnika katoliške ljudske stranke. Vnani povod za to korak voditelja popularov je v ponesrečen poizkusu, da bi pridobil Vatikan proti Mussolinijevi volilni reformi! Ali za tem dnevnim vprašanjem italijanske politike se skriva še veliko važnejši problem: strnitev katolikov vseh stanov, vseh poklicev in vseh političnih naziranj na podlagi enotne stranke, ki ji je cilj: krščanska demokracija. (Demokracija Christiana). Odločno se odklanja misel, da bi se katoliki porazdelili med različne stranke. Don Sturzo je vedno in vedno izjavljal v svojih govorih, da veren italijanski katolik more in mora biti le pristav in volilec stranke popularov. Na italijanskih tleh se je to krščansko-demokratsko mišljenje posebno izpolnilo v boju proti nacionalizmu fašistov. Vodilni močje pa so želeli tudi strnitev katoliških demokratskih strank vseh dežel. Tako je Via Ripetto v Rimu — sedež popolarske stranke — obenem tudi sedež »popolarske internacionale«.

Po precej obširni karakteristiki don Sturza kot ustvaritelja in organizatorja stranke popularov in ugotovitvi njegovih zaslug za organizacijo katoličanstva v Italiji piše dr. Weber: »Krščanska demokracija in fašizem sta nepremostljivo nasprotnosti. Mussolini je sicer odbral parlament kot vnanjo stafažo. Najbrže je to pripisati žilavim prizadevanjem don Sturza, ki se je uprl razpustitvi in novim volitvam. Toda, italijanski ljudski zastop igra pod Mussolinijevu diktaturo le životarsko življenje, kar mu je bilo opetovano kaj jasno povedano. Začetkoma se je sicer zdelo, kakor da bi populari hoteli slediti Mussoliniju s tem, da bi par članov ljudske stranke iz taktičnih razlogov vstopilo v njegovo ministrstvo. Vendar je vedno obstajalo nepremostljivo nasprotje med krščansko demokracijo in fašizmom, ki se je poostrolo v osebni boj med Sturzo in Mussolinijem posebno zato, ker prvi ne bi bil nasproten kakoli koaliciji na desno, ali na levo. Na turinškem kongresu popularov, ki mu je donesel velik trijumf, se je Sturzo obrnil proti nasilnim metodam poganskega fašizma ter je slavil svobodo na moralnem, političnem in gospodarskem polju. Praktična posledica temu je bila, da so popularski ministri izstopili iz vlade. Mussoliniju se ni posrečilo, kar je hotel: da bi razcepil katoliško ljudsko stranko in priključil nje desno krilo k fašizmu, levo pa potisnil v socialistični in liberalni tabo.«

Ta izjava dr. Weberja so posebno zanimiva, ker se dotikajo tudi razmerja med politiko popularov, oziroma don Sturza, in sedanjim stališčem Vatikanu napram Mussolinijevi vladi. Dr. Weber pravi sicer na zaključku, da papež Pij XI. nikakor ne istoveti krščanstvo z moderno demokracijo, marveč da obsoja to posled-

njo in pa za moderne države. Gotovo je tako. Toda dr. Weber je napisal tudi ugovore, da don Sturzo označi metode fašizma kot poganske in vendar da je moral odstopiti, ker ni mogel pridobiti Vatikana, da bi nastopil proti volilni reformi fašistovske vlade! S tem je dr. Weber tudi ugovoril, da se sedanja politična koncepcija Vatikana ne krije z ono don Sturze. Seveda ni to navzkrižje načelne naravi, marveč praktične, recimo, oportunistične. Navzkrižje je v naziranju, s kako politično koncepcijo bo boljše ustrezno katoliški stvari. V tem pogledu treba podčrtati Weberjevo ugovoritev, da se je boj med Mussolinijem in vodstvom popularov razvil v osebni boj med obema možema. In umakniti se je moral don Sturzo! Po rezultatu tega boja moremo morda iskati razlago tudi za vse tisto, kar se more dogajati sedaj v tržaško-koperski in poreskopoljski škofiji na cerkvenem polju in z našimi duhovniki-mučeniki!

Jugoslovenska vojska

Mario Nordio je poslal "Piccolo della Sera" iz Zagreba razsežno situacijsko poročilo. Je sicer vmes marsikaj netočnega. Razumljivo je to, ker podaja tudi svoje osebne vtiske in izjava iz njih svoje zaključke. Pripiznati pa moramo temu znanemu italijanskemu žurnalistu, da se drži v okvirju mirnosti in stvarnosti ter da se izogiba vsake neprijateljske tendencioznosti.

Govori tudi o jugoslovenski vojski. Pripoveduje, kako odpuščajo postopno bivše avstrijske častnike, tako da bodo v nedolgem času častniki samo Srbi in pa drugi mladi možje, vzgojeni v novem vojnovem duhu, ki se asimilirajo naravnim potom. Oddelki, ki korakajo po mestu, napravljajo vtisek solidne čete: vztrajne, dobro izveščane, dobro opremljene in vzgojene. Srbi govorejo: S tako vojsko se nam ni bati notranjega revolucije, tem manj pa groženj od mehan. So to junaki vojski, ki poznajo vojno in ki so se znali upirati, sami, močnimi monarhiji. Pa tudi Hrvatje, Slovence in Nemce — izjemni se stare častnike bivše monarhije, ki se pa odpravljajo — asimilirajo vojska s presenetljivo naglico. Z zistomom, ki pošilja vojake v druge pokrajine, se doseže, da se Srbi seznanjajo z latinico in običaji Hrvatov in Slovencev, dočim ti poslednji spoznavajo tradicije male slavne srbske vojske in se uče cirilice. Tako se enotnost novih generacij srečno udeležuje pod orojem. Srbi so — pravi Nordio — ponosni na svojo vojsko. Posebno pravijo Francozi, da se lahko zanašajo na tako vojsko v vsakem trenutku, in da pride z isto srčnostjo proti vsakemu sovražniku, razum proti Franciji, ki se ji imajo Srbi zahvaliti za svojo osvoboditev, svoj gospodarski preporod, za vse!

Narodni radikalizem in narodno gospodarstvo

Kjer stremijo po zdravih državnih finančah kot temeljnemu načelu uspevanja države, gledajo pred vsem, da se krepki in dviga narodno gospodarstvo. Kajti, čim bolj procvita gospodarstvo, tem večja je davčna zmoglost ljudstva in tem več dohodkov imajo državne blagajne. Pri nas pa — vsaj za sedaj — ne gre vodilno načelo za tem, da bi se dvignila davčna zmoglost ljudstva, marveč za tem, da bi omejevali Julijske Krajine in Poadižja odložilo — svojo slovensko, oziroma nemško vnanost. In v ta namen se uporabljajo sredstva, ki so v kričečem navzkrižju s pametnim narodnim gospodarstvom.

Becenski list "Landmann" ugotavlja n. pr., da so v Poadižju z dekretom prepovedali rabo starih imen raznega blaga ki se izdeluje doma in v avstrijski Tirolski, ter zahtevajo, naj se ta imena spremenijo! Po pravici vprašuje rečni list: Mari naj bo tu prepovedana prodaja blaga, ki se morda izdeluje v Innsbrucku? Mari naj ne bo dovoljeno označiti to blago s svetovno znanim imenom njegovega izvora? Benečani n. pr. bi se lepo zahvalili, ako bi jim prepovedali označati njih steklene izdelke po kraju, kjer so bili izdelani, kajti dobro vedo, da je v svetovnoznanim imenu glavni moment možnosti razpečevanja toliko tu — kolikor v inozemstvu. Če bi benečanskim tovarnarjem odtegnili možnost označbe njih izdelkov po kraju izdelave, bi kmalu videli, kako bi upadala razprodaja. Posledica pa bi bila — upadanje davčne zmoglosti!

Sprito takih odredb bi človek najraje vzkliznil: kako mal korak je od resnosti do — smešnosti, če ne bi bila stvar res tako žalostno resna kot kričijo zgled, kako brezobzirno drvojo koleza razpaljenega nacionalizma tudi preko vseh gospodarskih interesov brez pomisleka, da je s tem v tesni zvezi gospodarsko zdravje države.

To besno prenapetega nacionalizma napravljajo vtisek, kakor da je našim gospodarjem ravno na to, da cvetoča industrija na onem ozemlju oslabijo in ji odvrnejo odjemalce, izlasti v inozemstvu. Neogibna posledica bo, da bo — kakor že gor rečeno — vpadala davčna moč prizadetih državljanov! Je-li to

narodno gospodarstvo? Ne! To je — slepi radikalni nacionalizem, brez najmanjšega razumevanja za narodno gospodarstvo, ki je pogoj in temeljna podlaga za razvoj in procvit vsake države.

Visokoškolski zbor dijaškega podpora društva "Dijaška Matica"

Preteklo nedeljo se je vršil v dvorani "Trgovskega doma" v Gorici zbor vsega visokošolskega dijaštva Julijske Krajine, včlanjenega v podpornem društvu "Dijaška Matica".

V smislu čl. 50 društvenih pravil je imel zbor nalogo voliti člane visokošolskega odbora, ki bo reševal potem izvrševalnega odbora vlozene prošnje za podpore in dolgoročno posojila, odnosno podeljeval prosilcem od odbora posameznim strokam nakazane ter po številu in višini določene svote.

Društveni predsednik je v kratkih potezih orisal sedanjost delovanje D. M. Omenil je propagandno akcijo izvrševalnega odbora, ki je v glavnem dosegel, kar se je pač dalo pričati tako široko zamiljenim ustanove, kakor je D. M. Temeljni princip, na podlagi katerega bo delovalo podporno društvo, je izposojevanje in vračanje določenih svot. In ta princip se mora preje udeležiti predno bi mogla ta ustanova v polnem vršiti svojo nalogo. Visokošolci, ki so pomagali pri ustanovitvi D. M., bodo le malo deležni te velikopotezne akcije, ker se mora preje nabrati potrebni kapital, da se bo lahko društveni program vsaj deloma uresničil. Ko se bodo začela izdajati posojila po krajšem ali daljšem roku vračati v društvo in ko bodo nastopila potem novo obkroževalno pot, tedaj bo šele D. M. imela potrebno podlogo.

Po svojem nagovoru je prešel predsednik na glavno točko dnevnega reda: Volitev odbora. Izredni občni zbor v Krepjah dne 21. julija t. l. je določil, da izvoli visokoškolski zbor v svoj odbor 9 članov. Volitve se vršijo po listah. V to svrhu preklic predsednik zbor za pet minut, da se visokošolci pomenujejo o kandidatih. Predložil se lista sestavljena v sporozumu z vsemi akad. društvi Julijske Krajine. Ker ni nobene druge liste, proglasi predsednik predloženo listo kot izvoljeno. Izvoljeni so 4 člani akad. fer. društva "Balkan", 3 člani goriskega akad. fer. društva "Adrija" in po eden član akad. društva "Prosveta" iz Idrije in "Istra" iz Istre.

Nato poda društveni tajnik podrobno sliko društvenega propagandnega delovanja D. M. Omeni, da je društvo razposlalo na stotine okrožnic in pism na razne občine, društva in pojedine osebe v svrhu nabiranja članov. Ta akcija pa ni imela mnogo uspeha. Okrožnica in pisma so se najbrže pometala v koš in mnogokrat se društvo tozadevno sploh ni odgovorilo. Upa pa, da bodo vsi kompetentni faktorji v kratkem spoznali važnost delovanja "D. M.", ki ni le velikega pomena za vse srednje — in visokoškolsko mladino in za njeno bodočnost, ampak tudi za bodočnost in prospeh vsega našega naroda v Julijski Krajini.

V kratkih potezih poda tajnik tudi statistiko društvenega delovanja D. M. Oporzaja na dejstvo, da se je v društvu vpisalo sicer precej dijakov, da je pa le malo števil vpisanih smatralo za potrebno izpolniti svoje članske dolžnosti in to, kar je za podporno društvo najvažnejše, plačati žet itak nizke članske prispevke. Tudi tu upa, da se bo stvar obrnila na bolje. Dijaška Matica je sestavila statistiko vsega dijaštva v naši pokrajini. Iz nje je razvidno, da imamo približno 250 visokošolcev, ki študirajo v veliki večini v tujini, le mal odstotek se je obrnil v zadnjem letu na italijanske univerze. V kolikor se pa tiče srednješolcev je iz razumljivih razlogov težko določiti njihov natančno število.

Na društvo je došlo do 20. avgusta lepo število prošnje za posojilo odnosno podporo v znesku 120.000 lir. Žalibog pa nima društvo niti od daleč tako ogromnih fondov na razpolago. Radi tega bo zamoglo to leto upoštevati v prvi vrsti prošnje onih prosilcev, ki so nekaj žrtvovali za D. M. Toda še je čas, da pokažejo tudi ostali svojo požrtvovalnost. Vsak naj hiti in naj nabere društvu čim več članov in naj se sam vpiše, če ni še vpisan; kajti nizkotno bi bilo, da bi dijaki zahtevali od društva posojil, podpor in štipendijev, ako niso njegovi člani, ne vršijo svojih članskih dolžnosti in ne delujejo v dobrobit "Dijaške Maticе."

videla v njegovih očeh, še poplavljenih od solz, blesk, ki ni izvirjal zgolj iz bolesti, čutila sem v stiskanju njegove vroče in vlažne roke gorkoto, ki ni bila le hvaležnost. Prijetno mi je bilo radi moje prerano umrle prijateljice. A umaknila sem se, da poizkusim občutek njegove jeze in mrznje.

Toda ko se je oddaljil ves blede v svoji žalosti, vodeč za roko svojega melanholičnega sina, se mi je stiskalo srce, in tedaj sem jo zopet poklicala in ju tolažila. Mali se mi je oklepal s skoro bolešno naklonjenostjo. Ome je držal za roko in zgoče solze so naglo padale nanjo.

Da, Kamarovskij me je navdahnil z grozo in z usmiljenjem.

Konverzacija med nama dvema se je sukala le v krogu duševnosti; pogovarjala sva se o nesmrtnosti duše, o domu duhov, o verjetnosti zopetne združitve onkraj zemlje... V svojem razgovoru sva se tako oddaljila od vsakdanje in potrebne proze, da se mi je zdelo celo nečisto in nedostojno, jesti sprito tolike žalosti. Toda kljub temu sem ga povabila na obed...

Služabnik, ki mi ga je poslal Prilukov, je serviral zakusko in vodko; v rožnato razsvetljeni, s cveticami okrašeni sobi, se je razvele na njegovih ustnih med še melanholičnimi besedami tudi boječ nasmešek.

Smo spili komaj kavo, ko mi naznanijo Prilukova.

Vstopil je naglo, držel v roki debel, zapet zavitek. Zdel se je za hip presenečen, ker me ni našel same in je hotel navidezno

Proti koncu svojega poročila pozove tajnik vse visokošolce naj podpišejo statistično delo katero izvršuje D. M. Marsikateri dijak ne ve kateremu univerzitetnemu mestu naj da prednost, bodisi vsled cenejših življenjskih razmer, boljše šol itd. Letna poročila šol pa niso povsem priporočljiva, ker ne obsegajo prvih vsega, kar bi dijak rad znal, predno si izbere mesto svojega študija, drugič pa so preozrotranska.

Poročilo je sledila tozadevna debata, v katero je poseglo več akademikov.

S pozivom na delo zaključil predsednik to lepo in nad vse pričakovanje dobro vspelo zborovanje.

Izjava. Podpisani izjavlja, da Ernesto Svara, omenjen v "Popolo di Trieste", z dne 2. t. m. št. 793, ni istovesten s podpisanim. Toliko zaradi neljubih opazk z gotove strani. Ivan Ernest Svara, učitelj v Borštu.

Natečaj učiteljskih mest na ljudskih šolah v novih pokrajinah, ki je zapadel 15. avgusta, je podalšan do 18. septembra 1923. Prošnje, ki bi bile dostavljene po 18. septembru, se ne bodo sprejemale.

Društvene vesti

Slov. akad. fer. društvo "Balkan". Danes zvečer ob 20.30 se bo vršil redni sestanek s predavanjem v navadnih prostorih. — Istotam ima sejo veselični odsek in odbor ob 20. uri.

— Odbor.

Glasbena Matica. Drevi ob 19.30 odborova seja.

Turistični odsek MDP. — Jakob, priredi v nedeljo, 2. septembra izlet na Trstelj. Odhod iz Trsta z vlakom ob 6.10 uri jutraj. Zbirališče članov na najbližji železniški postaji. Prihod v Trst z vlakom ob 21.15. — Kolesarji iz nahrbtnika. Magdalencani, ki bi se radi udeležili izleta, naj se javijo pri t. predsedniku tamonjega MDP. Prijatelji društva, ki bi se radi udeležili izleta, naj se javijo v petek zvečer pri odboru MDP. — Sv. Jakob. — Preds.

Iz tržaškega življenja

Samomor v hotelu "Venezia". Pred sinočnjim je dospel iz Malega Lošinja v naše mesto Dunajčan Herman Blaschke, star 33 let, po poklicu zasebni uradnik. Nastanil se je v hotelu "Venezia", ki se nahaja v ulici Economu št. 1.

Včeraj jutraj je sobarica, idoč mimo njegove sobe, čula iz notranjosti zamolklo stokanje. Misleč da je mogoče gostu postalo slabo je potrkala na vrata njegove sobe, a ni dobila nobenega odgovora; pač pa je še razločeno čula bolesto stekanje. Tedaj je ženska radovedno odprla vrata in pogledala v sobo. Na postelji je ležal Blaschke ter se zvijal, kakor da bi ga lomil krč. Sobarica je hitela obvestiti o dogodku ravnatelja hotela. Ta je nemudoma telefoniral na rešilno postajo, odkoder je prihitel na lice mesta zdravnik. Prišedši v sobo, kjer je stanoval Blaschke, je zdravnik takoj uvidel, da je stanje prvega zelo nevarno; ni pa bil v stanu takoj ugotoviti vzroka njegove slabosti. Zdelo se mu je, da je Dunajčan postal slabo radi kake srčne napake, a tedaj je zapazil na nočni omarici kozarec s ostanki nekega belega prahu, katerega je očividno Blaschke prejel zavil. Na prvi pogled se je zdravniku zdelo, da je ta prašek karbonatna soda, a v dvomu je hotel vendar izprati možu žlezoce. Pa predno je izvršil to operacijo je Blaschke umrl v strašnih bolečinah. O čudnem dogodku je bila obveščena kvestura. Sodna komisija, ki se je podala na lice mesta v spremstvu zdravnika rešilne postaje, je po podrobnejši preiskavi smisljivega belega prahu dognala, da gre za neko zelo strupeno cikanjaljevo spojino. Na podlagi te ugotovitve je bilo seveda lahko dognati, da se je Blaschke zastrupil in sicer s samomorilnim namenom.

O vzrokih samomora pa ni nič znanega. Domneva se pa, da si je Blaschke vzel življenje radi bede. Pri njemu so namreč našli le nekoliko drobiža in nobenih vrednostnih predmetov. Istotako niso našli pri njemu nobenega pisma. — Truplo so prepeljali v mrtvašnico mestne bolnišnice.

Vesti iz Istre

Zanimivosti iz brežanjskega pašalika. — Stvari postajajo čim dalje boljše. Ukazujejo gospoda v Bregu je silno razdražena, ker ljudstvo ne molči na netete krivice, ki se mu gode; ampak jih priobčuje v svojih listih, da svet izve, kako prekrasno ravnamo z nami. Gospodje orožniki iz Doline si na vse načine prizadevajo, da bi izsledili dopisnike oziroma dopisnike. Pri tem delu jim seveda pomagajo tudi razne druge "zanesljive" osebe. Bodi enim kakor drugim enake za vselej povedano, da je njih trud zaman: temeljito je preiskrbnjeno, da ne bodo nikdar tega zvedeli. Popolnoma nesposobno je zanimati se zato, kdo je pisal; brigati bi se morali raje zato, kaj je pisal in če se čutijo po krivici obdolžene, naj pošljejo v liste popravke in pojasnila, saj jih bodo naši listi radi priobčili. Seveda, če naši dopisi odgovarjajo resnici, je pač težko ugovarjati. Resnica bo v oči. In kar je v vsem tem času prišlo dopisov iz Brega v naše liste, so resnični do pičice vsi,

imajo le to napako, da pre malo in preobzirno naštevajo "dobrote", s katerimi nas gospoda obdaruje.

Tudi postajenačelnik v Borštu se baje silno repeniti radi raznih odkritij, pravijo, da se je celo izjavil, da bo ravno radi tega še posebno "marital" brežanško ljudstvo. Posebno da ima Borštane na piki kot da bi znali le oni pisati. Nu, naj bo le gotov, da bo vsak njegov nastop proti brežanckemu ljudstvu prišel v javnost, da, čim bolj sovražno bo on nastopal, tem dalje bo segel glas o njegovi "civilti". In njegova krivda bo, ako to Italiji ne bo v čast.

Se nekaj za danes. Na borštanski postaji je uslužben mladič iz Boršta, ki si očividno prizadeva pridobiti si naklonjenost svojega "capota". Baje ne mara v službi več slišati o svojem materinem jeziku. Bili so časi, ko je isti mladenič stal s slovensko trobojnico na istem peronu, kjer danes beži pred slov. besedo; bil je tudi menda že blagajnik pev. društva "Slovencec", a sedaj misli, da se tako menja značaj kot vreme v aprilu. Toda ni tako. Je pač nevreden sin poštenega očeta. Bodi dovolj.

Vesti z Goriskega

Zborovanje učiteljskih uradnikov v Gorici. V nedeljo, dne 26. t. m., se je vršilo v Gorici, v dež. učiteljskem uradu, zborovanje učiteljskih uradnikov bivše goriske dežele, katerega so se udeležili mnogostevilni zastopniki vseh deželnih učiteljskih združenj.

Takoj po prečitani zapisnika zadnjega obšnega zbora in po poročilu predsedništva se je dogodil neljub incident, vsled česar so vsi udeleženci, razum nekoliko članov bivšega odbora zapustili zborovalni prostor in prenesli zborovanje v zgornje prostore kavarnar "Adrija", kjer se je pod novoizvoljenim predsednikom g. Aug. Rossijem nadaljevalo zborovanje. Besedo je dobil zastopnik osrednjega odbora "Federacije italijanskih učiteljskih uradnikov" g. A. Gamba, ki je v daljšem govoru izvrstno pojasnil cilje in namene omenjene federacije in pozval prisotne, naj se združijo v deželno zvezo, katere naj pristopi splošni državni federaciji, ki je edino sposobna, da štiti življenjske interese učiteljskih uradnikov.

Po daljši debati, katere se je udeležilo več zborovalcev, je bila sprejeta spodaj navedena resolucija, ki je bila odobrena nedavno na posvetovalnem v Vidmu in katerega so se udeležili tudi trije zastopniki bivšega goriskega deželnega društva učiteljskih uradnikov, ki je bilo na nedeljskem zborovanju v Gorici od bivšega predsednika samovoljno razpuščeno in ki se je v drugem delu zborovanja, ki se je vršilo v kavarni "Adrija", reorganiziralo v deželno podružnico splošne italijanske federacije učiteljskih uradnikov.

Pred zaključkom zborovanja je izrazil g. Gamba v imenu zastopane svoje federacije posebno zadovoljstvo nad tem, da so se zastopniki učiteljskih uradnikov tako mnogostevilno odzvali povabilu na podaljšano in preneseno zborovanje, kar dokazuje njih stanovsko zavest in pripravnost, da se hočejo složno boriti za vzajemne koristi. V imenu federacije je poudarjal, da se od trenutka pristopa novih članov prične intenzivno zanimanje centralnega vodstva za vse nanovo vstopivše člane, ki naj se toliko v osebnih, kolikor v službeno-tehničnih zadevah zaupno obračajo na osrednji odbor, ki se bo v posebni meri brljal za vsa vprašanja, tičočna se toliko osebnih zadev uradnikov, kolikor učiteljske namene v novih deželah, kar je seveda velike važnosti za te dežele, v katerih se bo z novim letom uvedel tozadevni italijanski zakon.

Resolucija, ki je bila soglasno sprejeta, izraza sklep zborovalcev, da se pridružijo splošni državni federaciji in pooblašča g. Gamba, da ukrene vse potrebno za izvršitev tega sklepa.

Nazborovanju je bil izvoljen širši posvetovalni odbor s sledečim izvrševalnim odborom: predsednik Rossi Angelj, prvi podpreds. Cosolo Marij, drugi podpreds. Delmestri Hugo, blagajnik Foschian Virgilij, tajnik Stacul Karol.

Predsednik se je na to iskreno zahvalil udeležencem in poročevalcu g. Gamba ter pri splošnem zadovoljstvu zaključil zborovanje.

Pretep v Pevmi. V nedeljo zvečer je prišlo med domačimi fanti v Pevmi do pretepa, iz katerega je odnesel 24letni Melink Ivan tri precej težke poškodbe na glavi. Na mesto pretepa je bil pozvan "Zeleni križ", ki je ranjenca odpeljal v bolnišnico, kjer bo po mnenju zdravnikov ozdravel v štirih tednih.

Varnostna straža zatrjuje, da je prišlo do pretepa vsled pijanosti, po naših informacijah pa je bil vzrok pretepu docela drug, tuda zaenkrat molimo, dokler ne dobimo natančnih in objektivnih podatkov, ker drugače bi utegnili "Nova doba" tudi nam očitati, da "hujskoma" proti slov. fašistom, kakor to očita ročinjskemu dopisniku.

Požar v Gorici. V terek okoli 7. ure zvečer je začela goriti v Via Mattioli mizarska delavnica G. Pizzettija, spojena z žago in precejšnjo zalogo lesa. V trenutku so bile lesene barake delavnice in pri delavnicah nakopičeni les žrtve plamenov in ognjega sci so se morali omejiti na lokalizacijo požara, kar je bilo zla-

zahteve. Vrne mu jih, te prosim. In vzemi jih od mene!..

Jokala sem čimdalje bolj. Bila sem ponižana, uničena.

"Prišez, da mu jih vrneš," je nadaljeval Kamarovskij, pritiskujoče me vedno tesneje k sebi. "Če mi odrečeš milost, me ne vidiš nikdar več iz ljubezni do naše Emilije..." iz ljubezni do malega Granje, sprejmi jih od mene. In dovolj, da ti bom za vedno prijatelj!"

Le dobrota in lepota sta me zamogli dvigniti iz mojega ponižanja.

Spisal je koj čez za desetisoč rubljev in mi ga položil med prste, stisnivi jih, me poljubljaj in se zahvaljeval.

O polnoci je odšel.

Ostala sem sama, pred menoj ček in zapet ovoj.

Glej! Hotela sem imeti pettisoč rubljev, a sedaj jih imam dvajsetisoč. Ubogi Kamarovskij!..

In ubogi Prilukov!..

"Toda ne vem, zakaj naj bi jih vrnila," sem si mislila.

Odstranila sem pečate in odprla zavitek.

Gledala sem vsa osupljena. Potem sem se smejala.

"Da, dal jih bom vrnila." In zavila sem zopet ovoj: bil je poln odrezkov starih časopisov!

XXV.

Facilis descensus...

Kaj kmalu je prišlo razkritje. Bila bi še lahko elegantna gospa, grofica

sti težko, ker se v neposredni bližini delavnice nahajajo stanovanjske hiše in ker je ravno v tem času začel razsajati vihar. Po požaru povzročena škoda je precej velika. — Na starem pokopališču se je zbrala velika množica ljudi ter je z radovednostjo sledila razvoju požara in delu ognjega sci. Celu iz okolice je privabil požar radovedneže v Gorico.

Brje. "Braino in pevsko društvo na Brjah priredi v nedeljo 2. septembra v dvorani g. Trpina v Kasovljah veliko veselico. Na sporedu so razne pevске točke, ki jih bodo izvajali domači meš. zbor, zbor Krič. soc. izobr. društva iz Rihemberka ter Petrovičeva veseloigra trodejanika "Ploha". Po končanem sporedu prosti zabava s petjem, tamburanjem itd. Med odmoru in pri prosti zabavi bo udarjal tamb. zbor iz Sela.

Začetek točno ob 3. pop. Veselica se bo vršila ob vsakem vremenu.

Književnost in umetnost

† Milan Ogrizović. V Zagrebu je v soboto preminul hrvaški književnik Milan Ogrizović, pesnik slovite "Hasanaginice". Rojen v Senju, je študiral klasično filologijo in dolgo let učiteljeval po raznih srednješkolskih zavodih. Med vojno je deloval v Beogradu in urejeval okupacijske "Beogradske novine". Tamkaj se je sestajal s srbskimi književniki, predvsem s Borom Stankovićem. Ogrizović je bil član "Društva hrvaških književnikov", odbornik "Maticе Hrvatske", član "Hrvatskega zrnaja" in raznih drugih prosvetnih in humanitarnih društev.

Ze v zgodnji mladosti se je Ogrizović začel baviti z dramatikom. Napisal je lepeštevilo dramatičnih del, kakor "Dih", "Srečanje", "Ljubezensko leto", tetralogijo: Pomladno jutro, Letno poldne, Jesenski večer, Zimska noč, "Banović Strahinja" i dr. Njegove kritike, ertice, literarni eseji, lirika in gledališke ocene v raznih listih in revijah pričajo o njegovem vsestranskem književnem talentu. Delj časa je urejeval "Hrvatsko Smotro", ki je takrat prekosila celo osrednje glasilo hrvaških književnikov "Savremenik".

Njegova dramatika se odlikuje po živi realističnosti. Umrl je v polni moški dobi. Za hrvaško književnost in dramo pomeni njegova smrt nenadomestljivo izgubo.

Delta. Mesečnik (Reka). Prejeli smo 6.—7. številko tega simpatičnega mesečnika, ki izhaja na Reki pod vodstvom gg. Artura Marpatija, Bruna Medje in Antona Widmarja. Mesečnik si je — kakor je razvidno iz njegove vsebine — nadel nalogo, da doprineše čim več k kulturnemu zblizanju med Italijani in Jugoslaveni. V ta namen objavlja "Delta" v vsaki številki številne prevode iz jugoslovenske moderne literature in sploh zasleduje s kritičnim, toda objektivnim očesom kulturni razmah v Jugoslaviji. Pri listu sodelujeta od jugoslovenskih pisateljev tudi Gjorgje Roč in Stj. Ilić. Uredništvo izraža upanje, da bodo zgledu teh dveh pisateljev sledili tudi drugi.

Uredništvo objavlja z zadoščanjem zelo laiskavo oceno "Delte", ki jo je objavil v "Zagreber Tablatu" g. Peter Sturm, in pripominja: "Vidimo tako z veseljem, da tu v Jugoslaviji marsikdo misli kakor mi in odobrava naše delo. Toda zdi se, da jugoslovenski literati ne čutijo potrebe, da bi se dali spoznati v Italiji in drugod, ker niso doslej dali nikakega znaka, ne samo da bi nam pomagali, temveč da bi se vsaj zanimali za naše delo.

Doslej smo namreč prejeli iz vse Jugoslavije samo tri knjige (igre za italijanski prevod Marzaričeve pesnitve "Smrt Small Age Cengija" (Vladimir Bakotić), za slovenski prevod Sem Benelličeve "La Cena delle beffe" (Alojz Gradnik) in za Ante Petričevičeve Četrte studije i portreti pr. w. Es.) — o teh govorimo v tej številki — a od vseh jugoslovenskih revij smo dobili samo "Vijenac" iz Zagreba. Ali se bodo jugoslovenski pisatelji mogli na tak način še nadalje pritoževati da so nepoznani v inozemstvu?

Iz teh besed se pač jasno vidi iskrena želja urednikov reške revije, da bi prireditelj k svojem plemenitem delu tudi jugoslovensko kulturno javnost in bi bilo res zaželjivo, da bi se ta želja tudi izpolnila: kajti po kulturnem zblizanju mora pač priti tudi do političnega zblizanja med tema dvema državama, ki jima je usojeno sosedsko življenje. Reški reviji najboljši uspeh.

Rado Murnik: Na Bledu, povest. Da pripomore k razširjanju, razmahu in populariziranju slovenske knjige, je založba Zvezne tiskarne in knjigarne v Ljubljani pričela izdajati "Splošno književnost", ki bo obsegala vse panoge književnosti, med njimi posebno: leposlovje, dramske in mladinske spise, znanstvo, strokovne vede, umetnost, zbirko zakonov in naredb in razne druge. V tej založbi je kot 2. zvezek izšla goriomenjena knjiga, povest iz letovišarskih krogov na Bledu, katero bo vsakdo z veseljem čital.

ŠIRITE „EDINOST“

Tarnovskaja; nisem bila več ona priprosta, navadna, visoka, nedotakljiva poštna gospa.

Poznala sem izgovore, goljufije in spletke; poznala sem ceste, ki vodijo do zastavljajnice in druge, ki pogrezajo v nepoštenje.

Okoli mene je vela sapica, ki je obdajala bodočnost kakor neviden obsev — kakor nepopaženo izdajanje, ki oddaljuje instiktivno vse osebe in ki vleče na eno in isto pot vse prismojence, dvomnežce in podleže.

Sprejemala se mdenar drugje. Od navadnega pomanjkanja časti do pomanjkanja poštenosti je korak tako kratak! Med brezobzirnostjo in prestopkom je meja tako nedoločena... In nekoga dne se vzbudimo kot — zločinci.

Tedaj se osupljeni prebudimo! Oči se obračajo nazaj in gledajo v brezno, v neprehodno globino, ki nas loči od oddaljenega vrha nedolžnosti! Kako smo vendar zamogli ono dolgo pot, po kateri se ne moremo več vračati? Kateri demoni so nam zavezali oči, postavili pred nogami mostove in prehode, ker prehodili smo soteske, prepaide in vrtnice, ne da bi slutili, in katerih ne bomo mogli nikdar več v življenju znova prehoditi. Ah! kako je zares tragična ta nepreklčnost!

Toda v tisti dobi nisem to občutila. Videla sem pred seboj novo pot, ki me je peljala nelepemu življenju nasproti, življenju, zaničevanju, nem od onega, ki ga živi, a zaželenim od onega, ki ga opusti!

Se me je vezal nase Prilukov s potrojeno, vezjo hvalečnosti, naklonjenosti in skrivde,

PODLISTEK

ANNIE V

Karel Širok: Slepi Slavci. Mladinska literatura Slovenec je v celoti še neresen problem. Kajti ni naloga, da pisatelj slučajno najde snov, primerno za otroka, naloga je, da zna to otroku podati. In tu je prepad med preprostostjo in fantastično kompliciranostjo pojmovanja otroka, ki ga otrok lahko tako preskoči, pisatelj si pa lahko zlozi svoj literarni nogo, in postane pedagog, kateremu postane otrok skrajno neuporaben in neodkrit. To je bila napaka vse današnje mladinske literature, ki so jo gojili "ob strani", ravno vsled tega, ker niso bili vstanu pojmiti, da je otrok v svojem duševnem svetu prav tako popoln človek, kakor odrasli.

Danes je to malo boljše. Dasi otroški svet še ni tako raziskan, da bi se razvila ob ljubezni do otroka in iz razumevanja njegove duše čisto nova, popolnoma nič na tradiciji sloneča literatura, literatura, ki sloni edino na umetniškem stremeljenju upodobiti otroški svet brez ozira na vsako tendenco in vsako obliko, dela nekaj ljudi in se resno trudi, dohiteljavajo tuintam svoj umetniški cilj.

Toda naša literatura (posebno mladinska) hira na dveh najhujših sovražnikih na poti do prave umetnosti. To sta: 1) tradicija 2) tendenca. Vsak razvoj mora biti neomejen, neoviran. Šele tako vstane iz navidez anarhističnega principa nekaj novega, silnega, velikega. Izraz umetnosti mora napredovati do svoje popolnosti, človeka moramo pokazati takega, kakoršen je, kakor ga čuvstvom. Oblika zavira to. Ravnotako tendenca. Treba je zavreči poetiko in poiskati adekvaten izraz čuvstvanja današnje dobe. Naša mladinska literatura ima samo dva izrazita otroška pesnika, zdravega realista Levstika in naiivnega pesnika solčnega otroka, ter otroka filozofa Zupanciča. Mnogo dobrih pesnikov stoji še danes pod njihovim vplivom.

Z mladinsko prozo je še težje. Tu smo zasidrali precej na mejo otroka in odraslega, konflikta med otrokom in družbo, med neomejeno lepim razvijanjem otroka in med povprečnim čuvstvom. Toda ravno to kaže, da so naši umetniki ugledali otrokov svet in da hočejo vanj.

Karel Širok je gotovo boljši prozaik nego pesnik, bi se govorilo v znamenju današnje kritike, toda v resnici je stopil s "Slepih slavci" en korak dalje od "Jutra", ravno kot pesnik. Od prepelice do divje raje je korak od našega polja za hišo do najlepše prirode, ki živi tam svoje temno, a svobodno življenje. Mogoče slučajno, mogoče preračunano jo je postavil v sredo zbirke, kakor simbol zakladnice našega življenja, čes, tam tista velika priroda je, kjer izvira že nad tisočletja hladna poživljajoča sila človekova. In okrog in okrog sama krivica, krivica celo tam, kjer bi mogel človek vsaj obstati pred lastno krivico. Knjižica kriči: Človek je morilec. Morilec vse radosti in veselja, morilec svobode, morilec živali, morilec samega sebe. Otrok pa je dober. In z grozo bo preletaval besede in misli in ta resnica bo otroku vzbudila mogoče dobroto, usmiljenost, ljubezen, kadar se bo zamaš boril rešiti situacijo — apatičnost, vero in trpljenje.

Kakor je Širok eden najgloblji, če ne najgloblji mladinski pisatelj vendar s stekleno ostrino napadel otrokovo srce in mu zarezal težko bōl: življenje je krivica. In ravno ta tendenca je napravila stil, težak, stisnjen, refleksiven. Umetniško in etično je pa knjižka veliko delo.

Ilustracije Avgusta Černigoja niso slabe, a tako globokim tekstom je treba ob takih priklih večje paznje in poglobitve v vsebinsko zvezo.

Knjižko ne samo otrokom, ampak tudi odraslim! Dobi se po vseh knjižarnah.

Srečko Kosovel.

Ribarska zadruga za tržiško okolico

V kritičnih časih živimo, nad našimi glavami se zbirajo temni oblaki in pričakovati je nevihte. Če si le malo ogledamo položaj, nudi se našemu pogledu le malovesela slika. Nikomur se predboro ne godi. V preteklih letih je z dostoval okoliškim kmetovalcem, kateri so prodajali vino iz svojega pridelka na Kranjsko, izkupiček za družinske potrebe — sedaj je pa drugače! Prosek, Kontovel in Sv. Kriz trpe ogromne skode. Kolik je bil zašluček delavcev v kamenolomih in po različnih drugih delih v prosti luki itd. Mnogo zašlučka so rokodelci imeli tudi pri ugl. stavbeni domači tverdi "Martelanc", ob prevažanju premoga v Brojnic in z obteževalnim materijalom za ladje (savorno). Tudi naše barkovljanske perice so s pranjem kaj mnogo zaslužile. Vsi ti razni zaslužki so gotovo donosali letnega pol milijona. Lepo so živele okolišne družine, — blagostanje je vladalo (tako kar kakor maloke). Kako je pa danes? Na splošno primanjkuje dela in vsled tega za obstanka potrebnega zaslužka — nikjer! Prosta luka počiva, perice le malo zaslužijo, ker jim delajo konkurenco s pralnimi stroji, pridelek te naše zemlje "prosekar" (vino) se več ne dela, ker ga ni kam prodajati. — Oni, kateri imajo stalno delo, se nepejstano opozarja od vseh strani: pazi se, ker tvoj zaslužek že jutri lahko preneha! Otroci pa vendarle hočejo kruha in hočejo ga tudi — odrasli!

Prijatelji ribiči! Svetujem vam, da se držite svojega poklica, združite se in združeni varujete svoje podedovane pravice, kajti v združništvu je moč! Dandanes je vse organizirano, od cestnih prometov do velikih gospodov, od malih do velikih držav. Skrajni čas je, da se združite in si na ta način obvarujete zadnji kosček kruha, kateri vam je še na razpolago v Vaši domovini!

On. Davanzo, predsednik "Tržiške ribarske zadruge" je spisal v "Il Piccolo della Sera" z dne 7. t. m. dolg članek pod naslovom "Ribarstvo in draginja živil v Italiji". V tem članku poroča imenovani o ukrepih komisije, imenovane po ministru Rossiju radi zboljšanja ribolova, toda žal se za naše obrežje in njegove prebivalce nič ni zmenil, najbrže, ker mu niso znane razmere! Našega ribiča vsa oblastva imenujejo "contadino di monte", čeprav siromak nima pesti lastne zemlje. Če bi v naši zadruzi bilo okoli 500 ribičev, potem bi bila oblastva siljena odpreti oči in spoznati Vas kot take. Da se ministrstvo zanima za take ribiške ustanove, dokazuje poziv omejene oblasti, ki se glasi v izvirniku: "Ministero per l'Agricoltura, l'Industria e il Commercio, l'Ispettorato superiore della pesca Nro. del protocollo 1514.

Roma, 16 aprile 1923.

A completamento delle notizie favorite da codesta Capitaneria prego comunicarci se esiste costà qualche società od ente che si occupi della pesca e dei pescatori, e quali sarebbero precisamente i bisogni immediati di costà classe peschereccia.

p. il ministro: O. Corgini, m. p.

(Ministrstvo za poljedelstvo, Višji inspektorat ribarstva. Št. zap. 1514. Rim, 16. aprila 1923. — V izpolnitve sporočil tamošnjega kapitanata, prosim, da se mi sporoči če tamkaj obstoja kaka družba ali kdo, ki se bavi z ribištvo in katere bi bile najnujnejše potrebe tamošnjih ribičev. — Za ministra: O. Corgini, l. r.)

To nam je velik dokaz zanimanja za ribiške zadruge od strani ministrstva. Prosim, da torej trebal A kako naj prosimo posameznik? Njegov glas bi bil glas vpjočega v puščavi, v slogi pa je — moč! Zadruga bi bila sedaj še edina rešiteljica iz žalostnega položaja, iz teme, v kateri blodite! Potrebne bodo nove vrste mrež, ker sedanjí sistem ribarenja je jemlje slovo. Kje dobiti denar za moderne naprave. Posojilnice, trgovci in dobrotniki zapirajo pred Vami vrata kakor pred nevihto, ker so vsi v pomanjkanju. Če bi pa tudi denar dobili, kako bi plačevali obresti in nad vse visoke pristojbine? Država nam je dolžna pomagati. Položili bomo v njene roke skupno prošnjo in zaprosili pomoči kot njeni — državljani. Z modernim ribarjenjem ne bomo koristili samo sebi, temveč tudi meščanom, ker rib je dovolj v našem morju. Če pa sredstva (mreže) primanjkujejo, se ribe, katere prihajajo iz daljnih, tujih vod v naš zadrž, nemoteno vračajo v domovino, ne da bi imelo naše ljudstvo od tega kakor korist, in kar je še več: naše ljudstvo malone strada. Naš ribič še ni poučen o svojih pravicah in dolžnostih. Potrebno je torej, da izve o tem, kar pravi italijanski zakon ki se glasi: Prebivalci (ribiči) obrežja, imajo pravico ribariti sami do prve morske milje t. j. 1852 m od morskega brega. Ta zakon je raztegnjen tudi na Julijsko Krajino.

Člen 2. ministrske odredbe z dne 5-12-1884 bive vladavine določa z ozirom na odluk o morskem ribolovu z dne 6/5/1835, da ni dovoljeno običajni oddati v našem tem samim pripadajočega morskega okrožja, ako se domači prebivalci bavijo z ribištvo.

Oddaja v najem je dovoljena le v naslednjih slučajih:

a) Ako v občini ni ribičev (domačinov) ali če je število istih nezadostno v primeri z važnostjo ribolova in obsežnostjo obrežja, pripadajočega občini.

b) Ako domači ribiči ne uporabljajo pravih sredstev, katere so potrebna v dosegu pravega uspeha v običajnem okrožju.

c) Ako za krajevni ribji trg ne zadostuje domači plen.

V vseh teh slučajih določuje pomorska vlada sorazmerno pristojbino (najemnino) za tuje ribiče in ta prispevek pripade dotični občini sami.

Italijanski civilni zakonik z l. 1868. smatra ribolov za lov na divjačino brez pravega lastnika in to na podlagi člena 711. in 712. Na splošno je ribolov v italijanskem morju prost za italijanske državljane glasm zakona z dne 4/3/1877, št. 376. Z odlukom z dne 31/1/1892 št. 76. so italijanske vode razdeljene na tri okraje in sicer:

1) Prvi okraj sega od francoske meje do Napolija.

2) Drugi okraj obsega nabrežje od Napolija do Sicilije, Ravenna in Puglie.

3) Tretji sega od Puglie do bive Avstro-Ogrske meje.

Skrbeti moramo sedaj, da nam vlada določi IV. okraj kjer bi sami imeli svoje pravice.

Vsebinska odredbe z dne 24/10/877 in popravi z dne 11/4/886, št. 3781 ter naposled kr. odluk z dne 18/1/880 in 3/4/881 člen 139. deli morski ribolov v omejenega in neomejenega.

Za omejeni-ribolov je smatrati onega, kateri se vrši v kraju, kamor pripada ribiška ladja, potom katere se ribolov vrši.

2) Neomejeni ribolov. Določba iz leta 1884. (Gorica), dodatno k trgovskim odredbam med Italijo in bivšo avstro-ogrsko monarhijo, dovoljuje obojestransko posluževanje v lastnih vodah s posebnimi določili med ribiči obeh držav. Največ ugodnosti od tega so dosejati imeli ribiči iz Chioggie, kateri potom ribarenja s svojimi vrcami, ako se drže pravil, ne škodujejo, temveč koristijo, ker čistijo morsko dno in tvorijo isto pristopno različnim vrstam rib. Da ni dovoljeno tem ribičem spuščati mrež v razdalji prve morske milje, se je potrdilo na mirovni pogodbi v Villa Giusti dne 10/9/919, kjer je bila potrjena ta pravica kot neizpremenljiva v zasledenem ozemlju. V Saint-Germainu je bila od vseh zaveznih in pridruženih držav podpisana pogodba, ki določa, da ne smejo biti kršene pravice ljudstvu, katero je menjalo državljanstvo. Iz tega sledi, da imamo vendar še vedno sami pravico ribariti v razdalji prve morske milje od brega in tuji ribiči le na odprtem morju, na ne manj kot 10 meterski globini in poleg tega le s takimi mrežami, ki nimajo manj kot 12 milimetrov široke luknjice ("smaje").

Za nas je potrebno predvsem toliko, da vzamemo pristojna oblastva zadevo našega ribolova v pretes in da nas po možnosti store deležne ugodnosti, določenih po zakonu z dne 24/3/21, št. 312. kr. odluka 29/12/22, št. 304. za določanje pravic in ureditev ribolova v tržiški občini.

Za dan 19. avgusta določeno zborovanje je bilo zabranjeno, dne 6/8 se je pa (na Proseku) nemoteno vršil ob precejšnjem številu zbranih ribičev iz tržiške okolice ustanovni občni zbor Ribiške zadruge za tržiško okolico z začasnim sedežem v Barkovljah. Poročilo o tem zborovanju se po možnosti objavi kasneje.

Drag. Starec.

Gospodarstvo

III. ljubljanski velesej od 1. do 10. septembra 1923. Sejmišče ljubljanske veleseja obsega 40.000 kvadratnih metrov, na njem se nahaja 8 velikih in okrog 60 manjših paviljonov. Sejmišče leži v najlepšem delu Ljubljane pod Tivolskim parkom ob Gospodovski cesti ter je od vseh strani obkroženo z divnimi kostanji. III. ljubljanski velesej, ki se bo vršil pod kraljevim pokroviteljstvom, bo prekosil vse dosedanje. Uprava veleseja je storila vse, da bo ta prireditve v resnici izraz in slika naše gospodarske moči, katere naj pokaže svetu cvet jugoslovenske industrije in trgovine.

Sejmišče je do zadnjega kotička zasledeno ter bo razstavilo 748 razstavljalcev, med temi 148 inozemskih veletrgov.

Blago bo razstavljeno v 21 velikih skupinah. Zato koristi vsak samemu sebi, ako obišče to prireditve, ker se tukaj vsakemu nudi prilika, da najugodnejše kupi najboljšo, pa vendar najcenejše blago, ker ga kupi iz prve roke. Posobno lepo priliko daje velesejem obrtnikom in kmetovalcem. Poljedelci kakor tudi drugi stroji bodo ves čas sejma obratovali, tako da bo vsak videl njihov učinek in se o njihovem delovanju na licu mesta prepričal.

Permanenta legitimacija, ki upravičuje posestnika na polovično vožnjo in vedno gost

vstop na sejmišče, stane 50 Din in se dobi pri vseh večjih denarnih zavodih in pri uradu ljubljanskega veleseja. Vstopnica za enkratni obisk pa se bo dobila za 15 Din ob vstopih na sejmišče.

Letošnji pridelek sliv v Bosni. Izgledi za letošnji pridelek sliv v Bosni so zelo poljni; obeta se prav dobra letina. Ako ne bo vremenskih neugod, bo znašal pridelek kakih 25.000 železniških vozov z 10 ton sirovih sliv. Z ozirom na to, da toplota in vlaga dobro vplivata na normalen razvoj sadja, bodo slive popolnoma dozorele; blago bo zdravo, sočno, okusno in bo vsebovalo dovoljno količino sladkorja. Letošnji pridelek se bo tako-le porabil: 200 vozov za domačo in tržno lokalno potrebo, okoli 500 vozov je določenih za izvoz v surovem stanju, za slivovko bo uporabljenih 300 vozov, okoli 8.000 vozov bo izsušenih, izmed katerih bo 2.000 vozov izvoženih, preostala količina bo služila za žganjekuho. Vsi merodajni činitelji so ukrenili vse potrebno, da bo letošnji pridelek prvovrsten, tako da bo na zunanjem trgu med izdelki iste vrste zavzemal dostojno mesto, ki mu že itak po njegovi naravi pripada.

Spričo dejstva, da je sadje dozorevalo ob ugodnih vremenskih razmerah, bo letošnja suha sliva imela povprečno srednjo velikost ter bo z ozirom na njeno čvrsto sestavo mesa in veliko količino sladkorja zelo trpežna in kot taka pripravna za prekomorsko trgovino. Vse te lastnosti letošnjega pridelka so nam svedok, da bo letošnji pridelek gotovo zadovoljil inozemske konsumente in trgovce. Pri zadetih činitelji bodo šli inozemcem pri nabavi sliv kakor vselej zelo na roko. Informacije v vseh vprašanih, ki se tičejo trgovine s slivami daje trgovska in obrtna zbornica v Sarajevu tudi brezplačno. Dopisovanje se vrši v francoskem, angleškem, italijanskem in nemškem jeziku.

Borzna poročila.

Trst, 29. avgusta 1923

Cosulich 306
Dalmatia 287
Germolich 1170
Libera Tristina 408
Lloyd 1415
Lussino 640
Martiniolich 133
Oceania 110
Premuda 590
Tripovich 285
Ampele 509
Cement Dalmatia 271
Cement Spalato 225

Valuta na tržiškem trgu.

Trst, 29. avgusta 1923

ogrske krome 0.14
avstrijske krome 0.0328
češkoslovaške krome 61.50
dinarji 24.10
leji 10.11
marke 0.000850
dolarji 25.15
francoski franki 131.75
švicarski franki 416.10
angleški funti papirnati 106.10

Mali oglasi

KUPUJEM cunje in vrvi, plačam najvišje cene. Molino Grande 20, Babič. 1187

DVE HIŠI v Mariboru, v sredini mesta, vsaka po 6 velikih stanovanj, lepi solidni stavbi, (2 nadstropji, vrt, dvorišče s poslopjem, krasne kleti itd.) se radi preselivne ugodno prodaja. Lepo stanovanje, 4 sobe, kuhinja, kopalnica itd. kupcu na razpolago. Cenjene ponudbe na upravnishvo pod "Redka prilika". 1186

ZLAT, srebrn in papirnat denar se kupuje in prodaja po značnih cenah. Menjalnica via Giacinto Gallina 2, (nasproti hotela Montecenisio). Telefon 31-27. Govori se slovensko. 25

SREBRNO, zlato in briljante plača več kot drugi Periot, via S. Francesco 15, II. 45

KRONE, srebrno, zlato in platin kupujem. Plačam več kot drugi. Zlatarna Povh Albert, Trst, via Mazzini 46. 855

ZASTOPNIKI na doželi za nabavo drvi, oglja, meda, krompirja, sira itd. in za prodajo semen, umetnih gnojil, kmetijskih strojev itd. se iščejo proti 3% proviziji. Obrniti se pisмено ali usmeno na Kmetijsko trgovsko društvo D. Bolonik & Comp. Trst, Raffinieria 7/I. 1171

URADNICO za slovensko in italijansko steno-grafiranje išče pisarna odvetnikov dr. M. Pretner in Dr. H. Okretic v Trstu, via Macchiavelli 15/II. 1165

KOČIJAZ neoznjen, pošten in priden se išče za prevažanje blaga s kolodvora. Hrana in prenočišče pri družini. Plača po dogovoru. Karel Šiško, Crnkali, Istra. 1181

KRONE, goldinarje, srebro, zlat denar, plačam dražje kot drugi. Zlatarnica, Ponte della Fabbra. 1184

Tvrda Jakob Mankoč naznanja, da je njen dolgoletni uslužbenec

Josip Bratina

v 55. letu, danes ob 5.30 zjutraj nenadoma preminul.

Pogreb se bo vršil v četrtek, 30. t. m., ob 4.30 iz mrtnišnice mestne bolnišnice na pokopališče.

TRST, 29. avgusta 1923. (481)

Županstvo občine Renče

Št. 1180

RAZGLAS.

Naznanja se, da se je znova oživilovil občeznani letni živilinski in krmarski semenj v Renčah na prvi ponedeljek v septembru.

Letos se vrši semenj dne 3. septembra.

RENČE, dne 27. avgusta 1923.

Župan: Franjo Duršot l. r. (780)

Na prodaj

je posestvo, v neposredni bližini Maribora, obsegajoče petnajst oralov, 300 kvadratnih klatrov. Od tega 4/4, oralov vinograda. Daje sadni vrt, vrt za solivje, polje, travniki in gozd. Poslopja: stanovanjska hiša 5 sob, kuhinja, shramba, velika stiskalnica, 2 hiši za viničarje, 3 kleti, hlev, shramba za vozove in za seno ter druge pritlikline. Krava, konj in voz. Cena 900.000 Din. Ponudbe pod: "Vinograd" na upravnishvo "Edinosti". (467)

ŽIVNOSTENSKA BANKA
PODRUŽNICA V TRSTU
Ulica Roma vogal ul. Mazzini. — Lastna palača.
Delalška glavica in rezervni zaklad K. C. St. 253.000.000
Izvršuje kulturno vse bančne in menjalniške transakcije.
Uradne ure od 9-13

Dr. Cicero Michelangelo
Postojna (vila Jurca)
Zdravljenje potom elektrike
Vsak dan od 9-12 in 16-19. (2)

Stara znana zlatarna
MIH. ZITRIN
Corso Vitt. Em. III. 47
kupi in zamenjuje zlato, srebro in druge kamne po najugodnejših cenah. — Lastna delavnica za izdelovanje in popravila vseh v to stroko spadajočih del. (53)

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu
registrovana zadr. z neomejenim jamstvom
Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.
Obreštuje navadne hranilne vloge po 5%
vloge, vezane na trimesečno odpoved po 5 1/2%, ako znašajo 20-30.000 Lit. po 6%, ako znašajo 30-40.000 " po 6 1/2%, ako presegajo 40.000 "
Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune
Posoja hranilne pušice na dom.
Za varnost vlog jamči poleg lastnega premoženja nad 2300 zadrugnikov, vredno nad 50 milijonov lir.
Daje posojila na poročstvo, zastavo vrednostnih papirjev ali dragocenosti.
Uradne ure od 8-13.
Tel. št. 16-04. Tel. št. 16-04.

Tiskarna „Edinost“ v Trstu
izvršuje vsa tiskarska dela točno in solidno
Prostori tiskarne se nahajajo v ulici Sv. Frančiška Asiškega št. 20

BANCA ADRIATICA
CENTRALA TRIESTE
Delniška glavica Lit. 15.000.000. —
Podružnice: Abbazia, Zara.
Affiliati zavodi: Jadranska Banka Beograd in njene podružnice: Bled, Cavtat, Celje, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Jesenice, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Novisad, Prevalje, Sarajevo, Split, Šibenik, Tržič, Zagreb.
ADRIATISCHE BANK, WIEN
Frank Sakser Stata Bank: NEW-YORK
Banco Yugoslavo de Chile: VALPARAISO
Izvršuje vse bančne posle.
PREJEMA VLOGE
na vložne knjižice ter jih obreštuje po 3 1/2%, vloge na žiro-račun po 4%. Na odpoved vezane vloge obreštuje po najugodnejših pogojih, ki jih sporazumno s stranko določa od slučaja do slučaja.
Daje v najem varnostne predale (safes)
Zavodovi uradi, Trieste:
Via Cassa di Risparmio 5 — Via S. Nicolò 8. (Lastna palača)
Telefon št. 1463, 1793, 2676. Nalaganje postaje od 9.30 do 12.30 in od 14.30 do 16.

Najstarejši slovenski denarni zavod.
Tržaška posojilnica in hranilnica
registrovana zadruga z omejenim poročstvom
uraduje v svoji lastni hiši
ulica Torrebianca št. 19, I. n.
Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obreštuje po 4%
večje in stalne vloge po dogovoru.
Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestina mera po dogovoru.
Uradne ure za stranke od 9 do 13.
Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt.
Št. telef. 25-67.

Insertirajte v „Edinosti“

Odhodi in prihodi vlakov

JUŽNI KOLODVOR.

Trst, Tržič, Cervinjan, Portogruaro - Benetke.

Odhodi: 0.15 o.; 5.— eks.; 5.35 brz.; 9.40 o.; 10.10 brz.; 14.— eks.; 15.40 o.; 18.— o.; 19.05 eks.

Dohodi: 0.40 eks.; 5.40 o.; 8.15 o.; 10.05 eks.; 14.— brz.; 15.40 eks.; 19.23 o.; 23.25 eks.

Trst, Gorica, Kormin, Videm (Udine).

Odhodi: 6.05 o.; 8.— o.; 9.40 o.; 13.10 o.; 16.40 brz.; 18.— o.

Dohodi: 8.15 o.; 10.45 o.; 12.40 brz.; 16.50 o.; 18.50 o.; 22.45 o.

Trst, Nabrežina, Divača, St. Peter, Postojna

Odhodi: 0.40 eks.; 5.15 brz.; 7.00 brz.; 8.30 o.; 11.00 brz.; 16.10 o.; 19.45 brz.

Dohodi: 3.30 eks.; 7.15 o.; 9.25 brz.; 12.20 o.; 18.30 brz.; 20.30 o.; 21.20 brz.; 23.50 o.

KOLODVOR PRI SV. ANDREJU (državni).

Trst, Koper, Buje, Poreč.

Odhodi: 5.40, 8.50*, 12.35, 18.30*.

Dohodi: 8.30*, 12.30, 17.55*, 21.25.

Trst, Gorica, Podbrdo.

Odhodi: 5.35 brz.; 6.10 o.; 16.30 brz.; 17.25 o.

Dohodi: 7.45 o.; 12.25 brz.; 21.15 o.; 23.45 brz.

Trst, Herpelje, Buzet, Pula.

Odhodi: 5.25 o.; 12.55* brz.; 18.25 o.

Dohodi: 7.35, 10.05 o.; 15.50* brz.; 21.32 o.

* Ne vozi ob nedeljah.